

Klopt het?

HERONTDEKKEN VAN EEN VERLOREN AMBACHT

Een stel mannen in een nieuwe molen, met een bos hennep en geen idee wat ze er mee moeten. Zo begint het verhaal van molen De Paauw, de enige werkende hennepklopper op wind ter wereld. Daar proberen de molenaars het verloren ambacht van het hennepkloppen terug te brengen. Een fascinerende ontdekkingsreis die nog lang niet ten einde is.

GEEN DRUGSMOLEN

De Paauw is geen drugsmolen, zoals een verontruste buurtbewoner ooit dacht. In de vezelhennep zit geen THC, de geestverruimende stof. Toch is ook het telen van deze hennepsoort verboden, tenzij aan strikte voorwaarden wordt voldaan. De Paauw verkrijgt de hennep uit een legaal veld in Groningen.

en een heleboel stof. Toen las iemand iets over ‘zuiveren’, waarmee het scheiden van de vezels van de houtachtige kern werd bedoeld. Ineens werd er iets duidelijk.’

De breker

Om dat te illustreren, klauteren we de ladder naar de eerste etage op. Alfons wijst naar een houten werktuig. ‘Al die tijd stond dit merkwaardig stuk gereedschap in de molen, niemand wist waar het voor diende. Dit blijkt dus een ‘braak’ of ‘breker’ te zijn.’ Hij tilt het handvat op, legt een paar hennepstengels op de rand en slaat met kracht het handvat naar beneden. De hennepstengels breken open en de eerste vezels liggen bloot. ‘Kijk, dát moeten we kloppen, niet de hele stengel. Dus daar was dit malle ding voor.’ Het is een van de belangrijkste eureka-momenten in hun missie. Maar wacht eens even: had degene die de breker naar de molen bracht dat niet even kunnen uitleggen? ‘Nou, dat is het wonderlijke: niemand weet wie hem hier heeft neergezet.’

Oorverdovend kabaal

Ab inspecteert intussen de kloppers: een indrukwekkend ensemble. Het zijn negen enorme verticale balken van 135 kilo per stuk. Als de wieken de wentelas in beweging zetten, worden de kloppers één voor één een halve meter opgetild en daarna losgelaten, zodat ze met een grote klap neerkomen op het bosje hennepvezels eronder. De molen trilt, het stof schiet door de ruimte en het kabaal is oorverdovend. ‘Stoflongen en heidoof’, roept Ab. Hij doelt op de klachten die je overhield als je vroeger in zulke molens moest werken. Gelukkig dragen de molenaars en bezoekers nu gehoorbeschermers.

De plukken hennepvezels in de bakken onder de kloppers doen denken aan paardenstaarten. Zeker het plukje dat tussen de vingers al heel fijn aanvoelt. Een hennepklopper van weleer beschreef zijn werk ooit als: ‘ik klop, ik voel en ik klop weer verder’. ‘En zo is het’, lacht Ab. ‘Je voelt met je vingers of de vezel al fijn genoeg is of dat je nog wat langer moet kloppen. Dit vak moet je dus letterlijk in de vingers hebben.’

De mysterieuze breker.

Ab bij zijn zelfgemaakte spinhekel!

De gehelkede hennep, de zogenaamde ‘paardenstaart’.

Bij de opening van het museum in molen De Paauw in 2020 viel tussen de genodigden een Japans echtpaar op, gekleed in traditionele kleding van hoogstaande kwaliteit. Zijde, dacht iedereen. Maar nee, de zacht glanzende stof was geweven van hennepdraad. Molenaars Alfons van Schijndel en Ab Alberts denken nog wel eens terug aan dat moment. ‘Zo zo, dus dát kun je er ook van maken: de lat lag meteen hoog.’

Het vermaarde zeildoek

Molen De Paauw uit 2018 staat langs de Nauernasche Vaart bij Assendelft. De molenaars en een groep vrijwilligers willen hier voor elkaar krijgen wat eeuwenlang met succes is gedaan, maar wat vandaag de dag niemand meer kan: een stengel hennep zo bewerken dat je er garen van kunt spinnen. Daarmee rakelen ze de trotse geschiedenis op van het vermaarde Zaanse zeildoek, dat in de 17e en 18e eeuw op schepen (en op molens) werd gehesen. Het werd geweven van garen uit hennepvezels. Ook touw was in die tijd van hennep. Om van de stugge hennepstengel een fijn garen te maken, werd een beukmolen ingezet die hennepklopper werd genoemd. De Zaanstreek was wereldwijd marktleider en gaf werk aan duizenden arbeiders in Krommenie en Assendelft.

‘De molen trilt, het stof schiet door de ruimte en het kabaal is oorverdovend’

De weg terugvinden

Tot de stoomschepen kwamen en de zeilmakerij instortte. Alle hennepkloppers verdwenen en de ambachtelijke kennis werd niet meer doorgegeven. In De Paauw proberen ze nu de weg terug te vinden naar die vermaarde vezelverwerking. Alfons (67 en voormalig systeem- en applicatiebeheerder) en Ab (64, net gepensioneerd als leraar geschiedenis en aardrijkskunde) mogen dit onderzoek doen in opdracht van de stichting Zaanse Pakhuizen, die de hennepklopper liet bouwen op de plek van de oude oliemolen.

‘In het begin wisten we niks’, zo beginnen ze te vertellen aan de houten tafel in de behaaglijk warme molenaars-hut. ‘Er lag hier een bos vers geoogste hennepstengels en daar moesten wij een vezel uit zien te krijgen die je kon spinnen. Maar hoe, geen idee. Uit de eerste stengels die we in de klopper legden, kregen we verpulverd hout

Alfons van Schijndel (links) en Ab Alberts aan de tafel waar ze talloze malen de werking van 'hun' hennepklopper bespreken.

599 scherpe tanden

Naast de breker staat een ander gereedschap dat essentieel blijkt te zijn in de reconstructie van dit ambacht. Het is een spinhekel: een kam met 599 scherpe tanden. Ab heeft hem zelf gemaakt op basis van Engelse tekeningen. Hij is er duidelijk trots op. Voorzichtig haalt hij een plukje vezels over de hekel, net zo liefdevol als je een paardenstaart zou kammen. 'Zo maak je de vezels nog weer wat netter, zie je?' Dat ze de grove vezels na het breken moesten hekelen, hadden de heren al eerder uitgevogeld. Maar toen dook er uit een oud boek iets op over een veel fijnere kam, de spinhekel. 'We brachten deze puzzelstukjes bij elkaar, probeerden het uit en inderdaad: hier werd de vezel nog veel zachter van. Dat zijn geweldige momenten. Dan roepen we in koor: het lukt, het klopt!' Zo zacht als de kimono bij de opening is het nog niet. Maar wel kan sinds een paar maanden gesponnen worden met alleszins acceptabele vezels uit De Paauw.

Overal puzzelstukjes

Naast de proefondervindelijke onderdelen van hun missie, spitten de herontdekkingsreizigers talloze oude boeken en archiefstukken uit. Mooi is de vondst van een kinderboek uit 1848 waarin een vader zijn zoon uitleg geeft over begrippen uit die tijd. Diezelfde begrippen kwamen Alfons en Ab in De Paauw ook tegen, maar ze konden ze niet thuis brengen. 'Dat kinderboek is voor ons nu een handboek.' Alfons: 'Vaak zitten we tegenover elkaar aan de houten tafel te prakkiseren. Waarom lukt het niet...

DE PAAUW BEZOEKEN?

In de molen is een expositie te zien die de plant volgt van het veld naar de klopper en het weefgetouw. Ingericht door het Amsterdamse hennepmuseum.

Open op zaterdagen van 10.00 tot 16.00 uur. De molenaars vertellen er graag wat bij. Je betaalt achteraf wat je het waard vond.

Als we dát nou eens proberen...'

Ab lacht: 'Zo zitten we dan als een soort Buurman en Buurman oplossingen te bedenken.'

Nog lang niet klaar

De Paauw is er om het proces van het vezelkloppen inzichtelijk te maken en een kenniscentrum op te bouwen over de vezelverwerking in de Zaanstreek in de 16e, 17e en 18e eeuw. Plus de bijbehorende ambachten, de leef- en arbeidsomstandigheden en het circulaire werken. 'Wij geven onze interpretatie aan wat wij in de archieven vinden en wat we in deze molen kunnen uitvoeren. We willen niks formaliseren. Het is onze taak dat deze molen blijft draaien en de kennis niet opnieuw verloren gaat. De vrijheid en verantwoordelijkheid die de stichting Zaanse Pakhuizen ons gunt, motiveert ons enorm. Dat is maar goed ook, want wij zijn nog lang niet klaar.' ●